

vy – na jejím zevnějšku, gestikulaci, hlasu, řeči a skutcích. Zajímal ho člověk v dialogu s lidmi, ať už se hovorem vyjevoval spor a svár, anebo lidská vzájemnost a soudržnost. Mnohostranným uplatněním přímé řeči se Rais lišil od vyprávěče Jiráska, s nímž mohl soupeřit v populárnosti. Jedna zásluha mu byla přiznávána všeobecně i těmi příslušníky mladších pokolení, kteří jeho způsob psychologické charakteristiky odmítali jako zjednodušující, – zásluha o umělecké povznesení lidového čtenáře a lidové četby.

František Jaromír Rubeš

/ 1814 - 1853 /

Obrozenský básník a prozaik; autor písňových textů společenského zpěvu a žertovných i vlasteneckých deklamovánek; v humoristických povídkách vtípný pozorovatel maloměstského života z první poloviny 19. století.

Narodil se 16. 1. 1814 v Čížkově u Pelhřimova jako syn nájemce pivovaru, studoval v Havlíčkově Brodě a v Praze, pobyt v bohosloveckém semináři po dvou letech přerušil, působil jako vychovatel v Bystřici, také při následujících právnických studiích v Praze a po nich byl vychovatelem v rodině malostranského sládky. Právní službu zastával krátce v Karlíně, s odchodem z Prahy r. 1847 a s počínající vleklou chorobou končí i jeho spisovatelská dráha. Zemřel ve Skutči 10. 8. 1853.

Ještě než začal v Tylových Květech otiskovat písně a humoristické básně, které mu rychle získaly popularitu, uplatňoval se jako humorista ve svém přátelském okolí; ve studentském pokoji, který nazýval „herberk“ (tj. noclehárna vandrovních tovaryšů), měl prý stěny pomalovány obrázky a žertovnými verši. Jeho tvorba i pak souvisela s atmosférou prostředí, v kterém se nejraději pohyboval: studentská a řemeslnická mládež, pivovary a hospůdky, společenský ruch české maloměstské společnosti. Národní sebevědomí, neproblematizovaná životní pohoda, pocit družnosti, smysl pro reálný detail a životní určitost, shovívavý úsměv nad slabůstkami lidí, s tím i bystrý postřeh toho, co je morálně pokřivené, lidsky prázdné a prospěchářské, – to je zhruba obvod Rubešova literárního díla a je to také sféra blízká zájmovému okruhu a obzoru jeho publika.

Některé jeho zhudebněné písně patřily do repertoáru společenského zpěvu (žertovná milostná *Svit, měsíčku, jasně*). Po Klicperovi pěstoval s veršovnickou rutinou deklamovánku, skladbu určenou k přednášení při společenské zábavě. Nejčastěji z ní promlouvá vlastenecká agitace (*Já jsem Čech!*), chvála radostí tohoto života (*Pivo; Dýmka*), humorný pohled

na vztahy mezi muži a ženami (*Kterou bych rád*), vtip na účet obecných lidských nedostatků i aktuálních úkazů (*Každý chce být trochu živ; Móda*). S V. Filípkem a F. Hajníšem vydával první český humoristický časopis *Paleček, přítel žertu a pravdy* (1841–45).

V próze navázal na podněty Tylovy vlastenecké a sentimentální povídky, osobitě se projevil jako autor humoresek, z nichž je nejznámější *Pan amanuensis na venku aneb Putování za novelou* (1842). Vyprávěč těchto „obrázků ze života“, absolvovaný právník Antonín Prášil, je přijat za amanuense (advokátního úředníka) s podmínkou, že se představí jako novelista. Vydá se na venkov, aby získal látku pro zamýšlené dílo. Rozmanité lidské charaktery pozná již cestou v dostavníku, projde různými prostředními, pro nařčení z krádeže je vyšetřován nadutým správcem, kterého předtím, neznaje jej, nepozdravil (úslovi „nepozdravil u vrbiček“ pochází z této scény), náhodou dopomůže příteli k získání dědictví, náhoda mu také umožní stát se amanuensem, aniž napsal novelu. Povídka je psána v podobě tzv. cestovní novely; řada náhod, na nichž závisí volně navlékání scén, konstrukce děje i vstup postav do něho, odpovídá zvyklostem žánru. Tato forma a motiv „putování za novelou“ umožňují také humorně obracet naruby povídkářské zvyklosti a porovnávat je s životní skutečností. Bystře odpozorované postavy a výjevy maloměstského a studentského světa, vkusné karikování místních mocipánů, nadutců, mohovitých hlupáků, povrchních paniček a slečinek, střídaní humorných poloh se sentimentálními, slovní vtip a hra s významy slov charakterizují i další Rubešovy humoresky.

Karel Sabina

/ 1813 - 1877 /

Kritický vykladač předbřeznového individualistického romantismu a díla Máchova. V době revoluce radikálně demokratický politik a publicista; propagátor utopického socialismu. Jeden z prvních tvůrců českého sociálního románu a operní libretista.

K romantické osobnosti K. Sabinovy neodlučitelně patří prvky záhadnosti, věci neznámé a nejistitelné. Nebudeme nikdy přesně znát celé jeho dílo pro množství šifer a pseudonymů, pro anonymitu a různé mystifikace, v nichž si jako každý romantik liboval a k nimž byl také nucen okolnostmi. Současníci měli podezření, že autorem Sabinovy povídky *Hrobník* je Mácha, dnes se ozývá (velmi chabě opřené) podezření opačné, že některé posmrtně vydané práce Máchovy jsou dílem Sabinovým. Motiv záhady prochází také celým jeho životem. Narodil se v Praze 29. 12. 1813 jako